

سخن سردبیر

پرستو رجبپور نیکو

parastoo.nikoo.r@ut.ac.ir

گونه‌های زیستی (چه بدلیل ازدست رفتن زیستگاه یا دلایلی این چنین) در وضعیت انقراض قرار می‌گیرند. تأثیرات عمیق بشر در محیط زیست (برخلاف دیگر موجودات)، همواره منجر به نابودی و تهدید شدید آن شده است؛ چنانکه به عنوان اصلی‌ترین عامل تخریب محیط‌زیست شناخته می‌شود.

«توسعه پایدار» در واقع برقراری تعادل میان محیط‌زیست و نرخ توسعه است. امروزه عواقب زیان‌بار بهره‌برداری بی‌رویه از طبیعت بر کسی پوشیده نیست؛ لذا در سراسر جهان تلاش‌های گسترده‌ای برای بهره‌برداری بهینه از طبیعت و نظام بخشیدن و قانونمند کردن رابطه انسان با محیط آغاز شده است. توسعه پایدار عبارت مبهم و رایجی است که سعی می‌کند از طریق پرداختن به محیط‌زیست و توسعه، نگرانی‌های فزاینده درباره آینده سیاره زمین را برطرف کند. مفهوم توسعه پایدار در مقابل مفهوم عام توسعه بحران‌های زیست‌محیطی به وجود آمده در کشورهای مختلف بوده است.

پایداری محیط زیست به عنوان تعامل مسئولانه با محیط زیست برای جلوگیری از تخلیه یا تخریب منابع طبیعی و امکان حفظ کیفیت محیط زیستی در طولانی مدت تعریف می‌شود. اجرای پایداری محیطی کمک می‌کند تا اطمینان حاصل شود که نیازهای جمعیت امروزی بدون به خطر انداختن توانایی نسل‌های آینده برای برآوردن نیازهایشان محقق می‌شود. وقتی به محیط طبیعی نگاه می‌کنیم، شاهد این هستیم که محیط توانایی نسبتاً قابل توجهی برای احیای خود و حفظ حیاتش دارد. به عنوان مثال، هنگامی که یک درخت به پایان عمر خود رسیده و تجزیه می‌شود، مواد مغذی به خاک اضافه می‌شود. این مواد به حفظ شرایط مطلوب خاک کمک می‌کنند تا نهال‌های آینده بتوانند رشد کنند. این بدین معناست که وقتی طبیعت تنها می‌ماند، توانایی فوق‌العاده‌ای در مراقبت از خود دارد؛ با این حال، وقتی انسان وارد تصویر می‌شود و از بسیاری از منابع طبیعی فراهم شده توسط محیط زیست استفاده می‌کند، همه چیز تغییر می‌کند. اقدامات انسانی می‌تواند منابع طبیعی را از بین برده و بدون بکارگیری روش‌های پایداری زیست‌محیطی، شانس بقای طولانی مدت طبیعت می‌تواند به خطر بیفتد. منابع طبیعی را بستری برای توسعه می‌دانند که بدون آن ادامه توسعه اقتصادی و زندگی بشر امکان‌پذیر نیست. بدین منظور نخستین قدم برای رسیدن به توسعه پایدار را می‌توان اقداماتی در جهت حفظ منابع طبیعی و جلوگیری از تخریب روزافزون محیط‌زیست دانست. افزایش آگاهی و مشارکت مردم در مباحث محیط زیستی و توسعه پایدار (بواسطه رسانه‌ها و یا دیگر عناصر فرهنگ‌سازی)، مبارزه با فقر به منظور جلوگیری از تخریب محیط‌زیست، افزایش حمایت‌های لازم از سوی دولت‌ها در موازات با توسعه پایدار، گام‌هایی هستند که می‌توان در راستای بهبود وضعیت کنونی برداشت.

همانطور که در بالا اشاره شد، رسانه‌ها و سرمایه‌های فرهنگی از عناصر اصلی فرهنگی یک جامعه هستند که باید زمینه‌ساز توسعه دانش حفظ محیط زیست و در نهایت نجات کره‌ی زمین شوند. در این راستا نشریه زیست سپهر، همچون گذشته در تلاش است با انتشار و بازتاب محتوای علمی و پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه‌های مختلف اما مرتبط با محیط زیست، به رسالت خود عمل نماید. امید است انتشار این نشریه در اعطای دانش محیط زیستی در جامعه و شناخت و حل مشکلات رایج محیط زیستی هر چند اندک اما مؤثر واقع شود.

محیط زیست عبارت است از ترکیبی از دانش‌های متفاوت علمی که شامل مجموعه‌ای از عوامل زیستی و محیطی در قالب محیط‌زیست و غیر زیستی (فیزیکی، شیمیایی) که بر زندگی یک فرد یا جمعیت تأثیر می‌گذارد و از آن تأثیر می‌پذیرد. البته امروزه این تعریف در بیشتر موارد متمرکز بر انسان و فعالیت‌های او است که به نوعی می‌توان محیط‌زیست را مجموعه‌ای از عوامل طبیعی کره زمین همچون هوا، آب، صخره و گیاهان و ... دانست که انسان را احاطه کرده‌اند.

حفاظت محیط زیست را می‌توان اینگونه تعریف نمود: هرگونه عملیاتی که برای نگهداری محیط‌زیست یا جلوگیری از تخریب آن صورت می‌گیرد یا به عبارتی تلاشی که به منظور حفظ سلامتی انسان‌ها و محیط، در سطوح شخصی، سازمانی یا دولتی، انجام می‌شود. رشد جمعیت و تکنولوژی گاه‌ها منجر به نادیده گرفتن محیط بیوفیزیکی شده است؛ این در حالی است که به رسمیت شناخته شدن این موضوع توسط دولت‌ها و اعمال محدودیت علیه فعالیت‌های مخرب محیط‌زیست اجتناب ناپذیر است.

حفاظت از محیط‌زیست ملزم به توجه به فعالیت‌های مختلفی از جانب انسان (همانند تولید زباله، آلودگی هوا و نابودی تنوع زیستی مانند معرفی گونه‌های مهاجم و در خطر قرار گرفتن گونه‌های در حال انقراض) است. این عمل تحت تأثیر سه عامل درهم آمیخته است که شامل «قوانین محیط زیستی»، «اخلاق» و «آموزش و پرورش» می‌شود.

امروزه جامعه بشری گریبانگیر بحران‌های متعدد محیط زیستی شده است؛ از طرفی رابطه انسان و طبیعت از زمان پیدایش او تاکنون هیچ‌گاه همانند امروز نگران‌کننده و تهدیدآمیز نبوده است. در شرایط حال، دانشمندان پیوسته درحال بررسی ریشه‌ها، عوامل و راه‌حل‌های بحران موجود هستند؛ چرا که اصل حیات بر روی زمین مورد تهدید واقع شده است.

هر روزه شاهد این هستیم که درختان بسیاری با سنگدلی قطع می‌شوند و جنگل‌های طبیعی هر لحظه کاهش می‌یابند، مقادیر چشمگیری آب هدر رفته و یا آلوده می‌شود و همچنین بسیاری از